

ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

УДК 796.51-057.875

РЕКРЕАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДІ М. ЧЕРНІВЦІ

*Андрусяк Н.С.**Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

Проаналізовано рекреаційну діяльність молоді м. Чернівці. Визначено рекреаційні середовища повсякденного, тривалого та епізодичного відпочинку. Визначено інтеграційну структуру рекреаційних видів діяльності молоді та побудовано рейтингову структуру моделей рекреаційної поведінки.

Ключові слова: рекреаційна діяльність, рекреаційне середовище, повсякденна, тривала та епізодична рекреація.

Постановка проблеми. Відомо, що приблизно 73% молоді України здійснюють процеси життєдіяльності в містах, причому 59% живе у великих містах, і лише 27% мешкають в селах з відносно сприятливим екологічним мікрокліматом. У зв'язку із цим сільська молодь в три рази менш схильна до захворювань. У них також значно менший відсоток токсичних, алергійних захворювань, хвороб, пов'язаних з обміном речовин. Міське середовище, на відміну від сільського, стає все більш небезпечним для молоді, про що свідчить статистика дорожньо-транспортних випадків. Не менше тривожною є статистика злочинності серед молоді. За останні роки вона значно зросла. Організація зайнятості молоді в міському середовищі стає серйозною проблемою [2, 4]. Усі негативи впливу міського середовища може нейтралізувати спеціально утворене рекреаційне середовище. В даний час воно складається із цілої системи об'єктів обслуговування, призначених для організації рекреаційної діяльності молоді. Саме тому, метою статті є дослідження рекреаційної діяльності та визначення видів рекреаційних середовищ молоді м. Чернівці.

Аналіз останніх досліджень. Рекреаційна діяльність різних вікових категорій населення досліджується та аналізується не тільки з позицій рекреаційної географії, а і з поглядів психології та педагогіки, фізкультурно-оздоровчої діяльності, містобудування та планування розміщення рекреаційних площадок та зон урбанізованих територій. Проте найбільшу увагу науковці приділяють дослідженню рекреаційної діяльності молоді з метою підвищення інтересу до фізично-рухової рекреаційної активності (заняття спортом та активними видами туризму) [1,2,3,4,5].

Методика досліджень. Наша увага зосереджена на дослідженні сучасного стану рекреаційної діяльності молоді м. Чернівці для подальшого аналізу системи рекреаційних ресурсів, пропозиції на ринку рекреаційних послуг та рекреаційного сервісу. Дослідження рекреаційних

уподобань молоді здійснювали шляхом методу анкетування та інтерв'ювання із застосуванням методики дослідження рекреаційного середовища молоді Сокільської О.С. [4]. Головним чином вивчалися середовища повсякденного, періодичного, епізодичного, тривалого відпочинку та інтеграційна структура рекреаційних видів діяльності молоді м. Чернівці.

Виклад основного матеріалу. Рекреаційна діяльність молоді являє собою сукупність занять для організації відпочинку або проведення вільного часу в міському середовищі. Вона спрямована на розвиток фізичних сил, підвищення рівня емоційного стану, оздоровлення, розвиток особистих якостей, надбання певних знань, навичок та іншого. Характер прояву обумовлений передусім віковими рекреаційними потребами молодих людей.

Відомо, що рекреаційне середовище з врахуванням вікової та соціальної градації молоді має чітку просторову локалізацію та часові параметри. Так, повсякденний відпочинок цієї категорії населення здійснюється переважно по місту проживання в мікрорайонах, житлових кварталах. Хронологічний термін рекреаційної діяльності 240 днів. У м. Чернівці у житловій забудові практично відсутні рекреаційні території для молоді, крім торговельно-рекреаційних та спортивних комплексів, паркових зон. Але їх зведення вирішується на традиційному рівні, без врахування специфіки проектування та перспективних тенденцій в галузі благоустрою. Обмежено також спектр рекреаційного обслуговування періодичного та епізодичного відпочинку молоді. У м. Чернівці до таких об'єктів належать молодіжні театри (літній театр розміщений у парковій зоні), палаци культури, філармонія та ін.

В цілому, вивчення досвіду організації дозвілля молоді дає підставу зробити висновок про те, що в практиці проектування рекреаційного середовища для цієї категорії населення та його подальший експлуатації недостатньо враховуються рекреаційні потреби молодих людей у залежності від

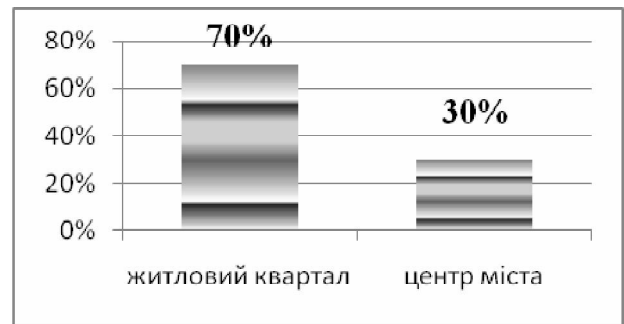
вікових, соціальних та професійних особливостей. Не приділяється належної уваги питанням архітектурно-планувальної організації рекреаційних просторів у залежності від характеру здійснення рекреаційних процесів. Рекреаційне середовище для молоді являє собою складну просторову систему, яка включає різні території, заклади та комплекси закладів, побудов та обладнання, окремі точкові об'єкти природного та урбанізованого характеру і елементи транспортних комунікацій, а також сукупність відношень (соціальних, функціональних і т.п.), які забезпечують повні, своєчасні та якісні умови проведення відпочинку в міському середовищі та за його межами.

З врахуванням часових та територіальних параметрів Сокільською О.С визначено 4 види рекреаційного середовища для молоді: I - середовище повсякденного відпочинку; II - середовище періодичного відпочинку; III - середовище епізодичного відпочинку; IV - середовище тривалого відпочинку молоді. Указані середовища відповідно мають чітку просторову локалізацію: мікрорайон, житловий квартал (I); центр житлового району (II); центр міста (III); за межами міста (IV). Зазначені рекреаційні простори повинні формуватися із врахуванням трьох складових блоків у взаємозв'язку: "рекреант" - "діяльність" - "середовище" [4]. Формування середовища дозвілля для молоді у взаємозв'язку блоків характерно для рекреаційних територій всіх рівнів.

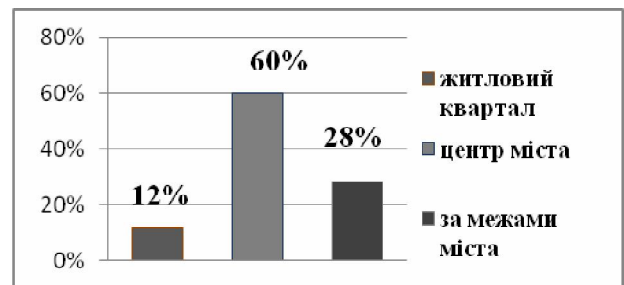
Рекреаційна діяльність неоднорідна за своїм складом. Установлено, що її інтеграційна структура складається з таких видів діяльностей: ігрової (комп'ютерні ігри, настільні ігри, інтелектуальні ігри, вікторини, конкурси і т.п.), фізкультурно-оздоровчої (футбол, баскетбол, волейбол, настільний теніс, боротьба, плавання, великий теніс та ін.), художньо-просвітлювальної (відвідування театрів, виставок, музеїв, музикальні, театральні заїняття та ін.), трудової (праця на садовій ділянці, заняття пов'язані з технікою, ремонт або виготовлення будь-яких предметів), навчальної (читання літератури, вивчення нового в галузях знання, які цікавлять, колекціонування, і таке інше), продуктивної (заїняття образотворчим або прикладним мистецтвом, конструювання, моделювання та ін.), моторної (їзда на велосипеді, мотоциклі, автомобілі) [1, 4].

Дослідження організації рекреаційної діяльності молоді та підлітків досить важлива, оскільки саме вони становлять більшу частину споживачів місцевого ринку рекреаційних послуг. Маємо на увазі короточасну рекреацію, що триває до 24 годин.

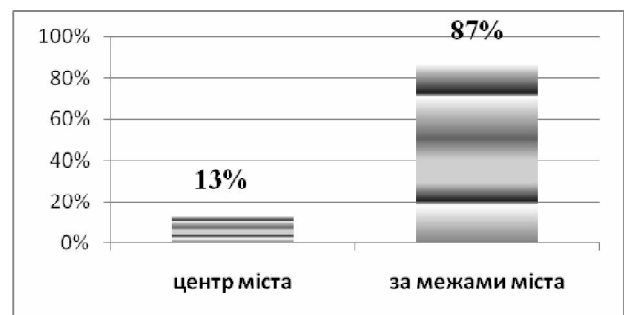
Повсякденний відпочинок сприймається молоддю м. Чернівці як відпочинок після навчання

а)

б)

в)

Рис. 1. Середовище повсякденного (а), періодичного (б) та епізодичного (в) відпочинку молоді м. Чернівці та роботи. Близько 70% рекреантів проводить його в межах місця проживання і 30% у центральній частині міста, як правило це підлітки (рис. 1 а).

Середовище періодичного відпочинку кожен із рекреантів розуміє по-різному. Під періодичним відпочинком розуміємо проведення вільного часу періодично, тобто час від часу, або щовихідних, через день. Дана категорія опитаних відпочиває переважно у центральній частині міста (парки, свери, кінотеатри, кафе) – 60 %, частина виїжджає за межі міста – 28 %, проте 12% проводить вільний час в межах житлового кварталу (рис. 1б).

Локалізація епізодичного відпочинку підлітків та молоді зосереджена у центральній частині міста – 13 % та за межами міста - 87 %. Це пов'язано із тим, що епізодично у місті проводять свята, фестивалі та конкурси. Очевидно, що міське населення намагається потрапити на такого роду події. Проте, містяни втомлюються від міського ритму життя і намагаються якомога частіше відпочивати на природі, за межами міста (рис. 1 в).

Таблиця 1

Рекреаційні заняття підлітків та молоді м. Чернівці

<i>Для вас відпочинок це -</i>	<i>Підлітки, %</i>	<i>Молодь, %</i>
Розваги	38 (I)	24 (II)
Час для покращення стану здоров'я	11	7
Час для культурного збагачення	3,5	2
Час проведений вдома (телебачення, комп'ютер)	9	3,5
Проведення часу в колі сім'ї, друзів	14,5 (III)	16,5 (III)
Подорожі, поїздки за місто	21 (II)	29,5 (I)
Вільний час для хоббі та інтересів	2	16
Байдюкування	1	1,5

Таблиця 2

Моделі рекреаційної поведінки підлітків та молоді

№ п/п	Моделі рекреаційної поведінки підлітків	Моделі рекреаційної поведінки молоді
<i>I</i>	<i>Розважально - «тусовочна»</i> - відвідування барів, дискотек, ресторанів, зустріч з друзями поза домом	<i>Туристична</i>
<i>II</i>	<i>Туристична</i> - подорожі, поїздки за місто	<i>Розважально-тусовочна</i>
<i>III</i>	<i>Сімейно-орієнтована</i> - проведення часу в колі сім'ї, домашній дозвілля (перегляд телевізора, комп'ютерні ігри, читання газет, журналів, прослуховування радіопрограм та ін)	<i>Сімейно-орієнтована</i>
<i>IV</i>	<i>Фізкультурно - спортивна</i> – час для відновлення здоров'я, заняття спортом, фізкультурою	<i>Творча</i>
<i>V</i>	<i>Пізнавально - інтелектуальна</i> -відвідування театрів, виставок, музеїв, концертів класичної музики	<i>Фізкультурно-спортивна</i>
<i>VI</i>	<i>Творча</i> - включає ті види рекреаційної діяльності, які дозволяють реалізовувати творчий потенціал, спрямовані в основному на самореалізацію, самовираження (конструювання, в'язання, шахи, музика, худ. творчість, хобі)	<i>Пізнавально-інтелектуальна</i>
<i>VII</i>	<i>Пасивна модель</i> - передбачає небажання займатися жодним видом діяльності при виборі рекреаційної активності, переважає «байдюкування» будь-якому активному виду рекреації	<i>Пасивна</i>

Тривалий відпочинок молоді та підлітків базується на територіях, які призначені для лікувально-оздоровчого виду рекреації. Як правило це туристичні бази та лікувально-рекреаційні комплекси (санаторії та пансіонати), оздоровчі табори та літні школи. Багато молоді намагається провести відпустки та канікули подалі від міста на морському узбережжі, або поблизу річок та озер. Оскільки відпочинок характеризує рекреаційні результати, то запропонована в система показників включала питання, що складається з 8 визначень відпочинку, відповіді респондентів занесені у таблицю 1.

За наведеними даними можна визначити пріоритетні моделі рекреаційної поведінки підлітків та молоді. Для кожної групи ми визначили по 7 моделей рекреаційної поведінки в залежності від їх уподобань.

Як видно із таблиці фізкультурно-спортивна модель рекреації поступається місцем іншим

моделям, що обумовлено рядом факторів, таких як: неоднозначність вибору спортивно-рекреаційних заходів як для підлітків, так і для молоді; не підготовленість до фізичних навантажень; незацікавленість у спорті; бажання брати участь в ігрових видах спорту (наприклад, боулінг, більярд).

Пасивна позиція у виборі та проведенні відпочинку пов'язана із завантаженістю навчанням, а також з небажанням шукати можливості для досягнення цілей відпочинку. Найбільшою популярністю у молоді користуються: поїздки на природу (49 %), проведення часу в гостях (42 %), відвідування дискотек, танцювальних клубів (38 %).

Висновки. Проведене дослідження ілюструє основні компоненти рекреаційних моделей молоді м. Чернівці. До них належать кілька стадій локалізації рекреаційних переваг: мікролокалізування - така рекреаційна діяльність, яка заснована

на одному рівні (наприклад, розваги та домашнє дозвілля - в межах одного рекреаційного простору міста); макролокалізування – рекреаційна діяльність, сконцентрована навколо всіх рівнів (наприклад, розваги, домашнє дозвілля, подорожі - в межах поза міського та міського рекреаційного простору); мезолокалізування – припускає концентрацію навколо декількох рівнів в різних конфігураціях (наприклад, розваги, міські та замські прогулянки, екскурсії). Рекреаційна діяльність вимагає участі спеціалізованих турфірм. Очевидно, що організована рекреація за участю турагентств і туроператорів зручніше як для міста, так як приносить дохід у вигляді податків, так і для батьків підлітків, молоді оскільки спрощує процедуру організації відпочинку (оформлення документації, супровід дітей та підлітків досвідченими педагогами, вожатими, організація проживання та харчування і т. д.). Отже, організація і проведення рекреаційних заходів, в структурі як підліткового так і молодіжного відпочинку, повинна здійснюватися із урахуванням рекреаційних переваг, економічних можливостей та індивідуального здоров'я молоді. Під впливом перерахованих факторів відбуватимуться суттєві зрушення у використанні вільного часу та рекреаційній поведінці молоді. Вагому роль у організації

рекреаційної діяльності молоді м. Чернівці та популяризації туристично-краєзнавчої діяльності відіграють туристські самодіяльні організації (туристично-краєзнавчі клуби, секції, гуртки).

Список літератури

1. Аванесова Г. А. Культурно-досуговая деятельность: Теория и практика организации / Аванесова Г. А. – М. : Аспект Пресс, 2006. – 236 с.
2. Кулік І. Г. Оздоровчо-спортивна рекреація і студентська молодь / І. Г. Кулік // Проблеми освіти і науки в університетах: вісник КДУ ім. Михайла Остроградського. – 2010. – Вип. 5. – № 64. – Ч. 1. – С. 208–210.
3. Леденьова О. В. Соціально-психологічні аспекти рекреації молоді в сучасних умовах / О. В. Леденьова // Теоретичні та прикладні проблеми психології : зб. наук. пр. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. – №1 (21). – 2009. – С. 48-59.
4. Сокольська О.С. Формування рекреаційного середовища для молоді: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. архітектури: спец. 18.00.01 «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури» / О.С. Сокольська. – Харків, 1999. – 20 с.
5. Ячнюк М. Теоретичні основи залучення студентської молоді до рекреаційної діяльності / М. Ячнюк // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наукових праць. - № 2 (18). - 2012. - С. 210-212.

Андрусяк Н.С. Рекреационная деятельность молодежи г. Черновцы Проанализировано рекреационную деятельность молодежи г. Черновцы. Определены рекреационные среды повседневного, длительного и эпизодического отдыха. Определено интеграционную структуру рекреационных видов деятельности молодежи и представлено рейтинговую структуру моделей рекреационного поведения.

Ключевые слова: рекреационная деятельность, рекреационная среда, повседневная, длительная и эпизодическая рекреация.

Andrusyak N. The recreational activities of young people of Chernivtsi. The recreational activities of young people of Chernivtsi have been analyzed. The recreational environment daily and occasional long rest was determined. The integration structure of young people recreational activities was defined and rating structure models of recreational behavior have been built.

Key words: recreational activities, recreational environment, daily, long and episodic recreation.